Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)

den 2 april 2020*

”Begäran om förhandsavgörande – Konsumentskydd – Direktiv 93/13/EEG – Oskäliga villkor i konsumentavtal – Artikel 1.1 – Artikel 2 b –Begreppet konsument – Samägd fastighet”

I mål C-329/19,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Tribunale di Milano (domstol i Milano, Italien) genom beslut av den 1 april 2019, som inkom till domstolen den 23 april 2019, i målet

Condominio di Milano, via Meda

mot

Eurothermo SpA,

meddelar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden J.-C. Bonichot samt domarna M. Safjan, L. Bay Larsen, C. Toader (referent) och N. Jääskinen,

generaladvokat: H. Saugmandsgaard Øe,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– Eurothermo SpA, genom A. Fracchia, avvocato,

– Italiens regering, genom G. Palmieri, i egenskap av ombud, biträdd av E. Manzo, avvocato dello Stato,

– Europeiska kommissionen, genom G. Gattinara och N. Ruiz García, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

* Rättegångsspråk: italienska.

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 1.1 och 2 b i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal (EGT L 95, 1993, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan en samägd fastighet, Condominio di Milano, via Meda (nedan kallad condominio Meda) och Eurothermo SpA. Målet rör den dröjsmålsränta som condominio Meda har anmodats att betala på grund av att ett avtal om leverans av värmeenergi har fullgjorts.

Tillämpliga bestämmelser

Direktiv 93/13

3 I tolfte skälet i direktiv 93/13 anges följande:

”Den nationella lagstiftningen medger för närvarande bara en partiell harmonisering, …. Medlemsstaterna bör ha möjlighet att, med iakttagande av fördraget, ge konsumenterna ett bättre skydd genom strängare nationella bestämmelser än bestämmelserna i detta direktiv.”

4 Enligt artikel 1.1 i nämnda direktiv 93/13 är syftet med detta direktiv att närma medlemsstaternas lagar och andra författningar till varandra i fråga om oskäliga villkor i avtal som sluts mellan en näringsidkare och en konsument.

5 I artikel 2 i direktiv 93/13 föreskrivs följande:

”I detta direktiv avses med

…

b) *konsument*: en fysisk person som i samband med avtal som omfattas av detta direktiv handlar för ändamål som faller utanför hans näring eller yrke,

…”

6 Enligt artikel 3.1 i direktivet ska ett villkor i ett konsumentavtal som inte har varit föremål för individuell förhandling anses vara oskäligt om det i strid med kravet på god sed medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten.

7 Enligt artikel 8 i direktivet får medlemsstaterna för att säkerställa bästa möjliga skydd för konsumenten, inom det område som omfattas av direktivet, anta eller behålla strängare bestämmelser som är förenliga med EUF-fördraget.

Direktiv 2011/83/EU

8 I skäl 13 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU av den 25 oktober 2011 om konsumenträttigheter och om ändring av rådets direktiv 93/13/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/44/EG och om upphävande av rådets direktiv 85/577/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG (EUT L 304, 2011, s. 64), anges följande:

”Medlemsstaterna bör förbli behöriga, i enlighet med unionsrätten, att tillämpa bestämmelserna i detta direktiv på områden som inte faller inom dess tillämpningsområde. Medlemsstaterna får således behålla eller införa nationell lagstiftning som motsvarar bestämmelserna i detta direktiv eller vissa av dess bestämmelser i förhållande till avtal som inte omfattas av direktivets tillämpningsområde. Medlemsstaterna får t.ex. besluta att utvidga tillämpningen av bestämmelserna i detta direktiv till juridiska personer eller fysiska personer som inte är ’konsumenter’ i den mening som avses i detta direktiv, såsom icke-statliga organisationer, nystartade företag eller små och medelstora företag. …”

Italiensk rätt

Civillagen

9 I artikel 1117 i codice civile (civillagen) föreskrivs följande:

”Följande delar ägs gemensamt av ägarna till fastighetens enskilda enheter, även om de endast har rätt att använda dessa periodvis och i den mån något annat inte framgår av äganderättsbeviset:

1) alla delar av fastigheten som behövs för gemensam användning – till exempel den mark på vilken byggnaden är uppförd, husgrunden, balkar, yttertak och platt tak, trappor, ytterdörrar, entréer, vestibuler, verandor, gångar och fasader,

2) de parkeringsplatser och lokaler som är avsedda för gemensamma utrymmen såsom vaktmästarens kontor, tvättstuga, torkrum och de vindsutrymmen som med hänsyn till deras strukturella och funktionella utformning är avsedda för gemensam användning,

3) de arbeten, installationer och uppförd egendom, oavsett vilken form som är aktuell, som är avsedda för gemensam användning, såsom hissar, brunnar, cisterner, vatten- och avloppsledningar, centralsystem för tillhandahållande och ledning av gas och elektricitet, värme och kyla, mottagning av radio- och tv-tjänster, samt annan utrustning som gör att det är möjligt att få tillgång till alla andra typer av informationskanaler, inklusive genom satellit eller kabel, och liknande anslutningar ända fram till punkten för anslutning till de lokaler som ägs individuellt av de olika samägarna, eller när det rör sig om en enda utrustning, fram till användningsplatsen. Detta påverkar inte bestämmelserna inom området för allmänna nätverk.”

10 I artikel 1117 bis i civillagen, som har rubriken ”Tillämpningsområde”, föreskrivs följande:

”Bestämmelserna i detta kapitel gäller i tillämpliga delar i de fall då flera enheter i fastigheten eller byggnader... har gemensamma delar i den mening som avses i artikel 1117.”

11 I artikel 1129 i civillagen, med rubriken ”Förvaltarens utnämning, avsättande och skyldigheter”, föreskrivs följande i första stycket:

”Om samägarna är fler än åtta och om stämman inte utnämner förvaltaren ska den domstol som har att pröva en talan som väckts av en eller flera samägare eller den avgående förvaltaren utnämna förvaltaren.”

12 I artikel 1131 i civillagen, som har rubriken ”Representation”, föreskrivs följande:

”Förvaltaren företräder inom ramen för [sin befogenhet] medlemmarna och får agera i domstol oavsett om det rör sig om ett ärende gentemot samägarna eller tredje parter.”

Konsumentlagen

13 Bestämmelserna i direktiv 93/13 införlivades i den italienska rättsordningen genom decreto legislativo n. 206 – Codice del consumo, a norma dell’articolo 7 della legge 29 luglio 2003, n° 229 (lagstiftningsdekret nr 206 om konsumentlagen i enlighet med artikel 7 i lag nr 229 av den 29 juli 2003), av den 6 september 2005 (ordinarie tillägg nr 162 i GURI nr 235 av den 8 oktober 2005). I artikel 3.1 i konsumentlagen, i dess lydelse enligt lagstiftningsdekret nr 221 av den 23 oktober 2007 (GURI nr 278 av den 29 november 2007), definieras en ”konsument” som ”den fysiska person som agerar för ändamål som faller utanför den närings-, affärs-, hantverks- eller yrkesverksamhet, som denna person eventuellt bedriver”.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

14 Den 2 april 2010 ingick condominio Meda, Milano (Italien), företrädd av sin förvaltare, och Eurothermo ett avtal om leverans av värmeenergi, i vilket det i det villkor som omfattades av artikel 6.3 angavs att gäldenären skulle betala en ”dröjsmålsränta på 9.25 procent från det att fristen för att betala beloppet löper ut”.

15 Den 18 april 2016 anmodade Eurothermo med stöd av en medlingsöverenskommelse av den 14 november 2014, condominio Meda att betala ett belopp på 21 025,43 euro, vilket motsvarade dröjsmålsränta för utebliven betalning av en skuld som följde av det avtalet. Dröjsmålsräntan beräknades på det kapitalbelopp som hade förfallit till betalning den 17 februari 2016.

16 Condominio Meda bestred betalningsanmodan vid den hänskjutande domstolen och gjorde gällande att den var en konsument i den mening som avses i direktiv 93/13 och att villkoret i artikel 6.3 i nämnda avtal var oskäligt.

17 Den hänskjutande domstolen anser att villkoret faktiskt är oskäligt och att den i enlighet med EU-domstolens praxis skulle kunna ogiltigförklara det ex officio. Den hänskjutande domstolen ställer sig emellertid frågande till huruvida det är möjligt att anse att en samägd fastighet, såsom en *condomino* enligt italiensk rätt, omfattas av kategorin konsumenter i den mening som avses i direktiv 93/13.

18 Den hänskjutande domstolen har i detta samband hänvisat till Corte suprema di cassaziones (Högsta domstolen, Italien) praxis, enligt vilken den här typen av samägd egendom, även om den inte är en juridisk person, har ställning som ett ”självständigt rättssubjekt”. Det följer vidare av samma praxis att bestämmelserna om skydd för konsumenter ska tillämpas på avtal som ingås mellan en näringsidkare och förvaltaren till samägd egendom, vilken definieras som ett ”förvaltningsorgan vars rättskapacitet inte kan skiljas från den som dess delägare har”, eftersom förvaltaren agerar för de olika samägarnas räkning, vilka måste anses vara konsumenter.

19 Den hänskjutande domstolen har dessutom hänvisat till EU-domstolens praxis, bland annat till domen av den 22 november 2001, Cape och Idealservice MN RE (C–541/99 och C–542/99, EU:C:2001:625), enligt vilken begreppet konsument ska grundas på karaktären på den fysiska person som det aktuella rättssubjektet utgörs av. Den hänskjutande domstolen anser emellertid att om direktiv 93/13 inte tillämpas endast på grund av att den aktuella personen varken är en fysisk person eller en juridisk

person kan detta medföra att vissa rättssubjekt inte skyddas i de fall då rättssubjektet befinner sig i underläge i förhållande till näringsidkaren, vilket kan motivera att regelverket om skydd för konsumenter tillämpas.

20 Mot denna bakgrund beslutade Tribunale di Milano (domstol i Milano, Italien) att vilandeförklara målet och ställa följande fråga till EU-domstolen:

”Utgör begreppet konsument i den mening som avses i direktiv [93/13] hinder för att ett rättssubjekt (som till exempel samägd egendom enligt italiensk rätt) som varken kan hänföras till begreppet ’fysisk person’ eller begreppet ’juridisk person’, anses utgöra en konsument om detta rättssubjekt ingår ett avtal för ändamål som faller utanför detta rättssubjekts närings- eller yrkesverksamhet, och rättssubjektet befinner sig i underläge i förhållande till näringsidkaren i fråga om såväl förhandlingsposition som informationsnivå?”

Prövning av tolkningsfrågan

21 Den hänskjutande domstolen har ställt frågan för att få klarhet i huruvida artiklarna 1.1 och 2 b i direktiv 93/13 ska tolkas så, att de utgör hinder för nationell rättspraxis, enligt vilken den lagstiftning som är avsedd att införliva direktivet med nationell rätt tolkas på så sätt att de bestämmelser om skydd för konsumenter som den lagstiftningen innehåller även ska tillämpas på ett avtal som ingåtts av ett rättssubjekt, såsom en *condomino* enligt italiensk rätt, med en näringsidkare.

22 För att kunna besvara frågan måste domstolen inledningsvis analysera direktivets tillämpningsområde för att kunna fastställa huruvida ett rättssubjekt som inte är en fysisk person, på unionsrättens nuvarande utvecklingsstadium, kan omfattas av begreppet konsument i den mening som avses i direktivet.

23 Enligt artikel 1.1 i direktiv 93/13 är syftet med detta direktiv att närma medlemsstaternas lagar och andra författningar till varandra i fråga om oskäliga villkor i avtal som sluts mellan en näringsidkare och en konsument.

24 Enligt artikel 2 b i direktiv 93/13 avser begreppet konsument ”en fysisk person som i samband med avtal som omfattas av detta direktiv handlar för ändamål som faller utanför hans näring eller yrke”. Det framgår av denna bestämmelse att två kumulativa villkor ska vara uppfyllda för att en person ska omfattas av begreppet, nämligen att det ska röra sig om en fysisk person och att denna person ska agera för ändamål som inte omfattas av vederbörandes närings- eller yrkesverksamhet.

25 Vad gäller det första av dessa villkor har domstolen redan konstaterat att en annan person än en fysisk person som ingår ett avtal med en näringsidkare inte kan anses vara konsument i den mening som avses i artikel 2 b i direktiv 93/13 (dom av den 22 november 2001, Cape och Idealservice MN RE, C–541/99 och C–542/99, EU:C:2001:625, punkt 16).

26 Den hänskjutande domstolen har i förevarande fall påpekat att en samägd fastighet, i den italienska rättsordningen, är ett rättssubjekt som varken är en fysisk person eller en juridisk person.

27 Det ska i detta sammanhang påpekas att begreppet egendom, på unionsrättens nuvarande utvecklingsstadium, inte är harmoniserat på EU-nivå och att det fortfarande kan finnas skillnader mellan medlemsstaterna. Det kan nämligen konstateras att enligt lydelsen av artikel 345 FEUF ska fördragen inte i något hänseende ingripa i medlemsstaternas egendomsordning. Det ska dessutom inom ramen för en mer övergripande tolkning påpekas att artikel 1.2 k i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och

verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg (EUT L 201, 2012, s. 107) undantar sakrätter från sitt tillämpningsområde.

28 Medlemsstaterna kan således – så länge som unionslagstiftaren inte ingriper i detta avseende – fritt styra över regelverket för samägd egendom i sina respektive nationella rättsordningar genom att kvalificera eller inte kvalificera sådan egendom som en ”juridisk person”.

29 Härav följer att samägd egendom, såsom käranden i det nationella målet, inte uppfyller det första av de villkor som anges i artikel 2 b i direktiv 93/13 och således inte omfattas av begreppet konsument, i den mening som avses i den bestämmelsen. Detta innebär att ett avtal som ingåtts mellan sådan samägd egendom och en näringsidkare inte omfattas av direktivets tillämpningsområde.

30 Denna slutsats strider inte mot domen av den 5 december 2019, EVN Bulgaria Toplofikatsia och Toplofikatsia Sofia (C-708/17 och C-725/17, EU:C:2019:1049, punkt 59). Även om domstolen fann att de avtal om leverans av värmeenergi till det samägda flerfamiljshuset, som var i fråga i det mål, varigenom denna dom meddelades, omfattades av den kategori av avtal som ingås mellan en konsument och en näringsidkare, i den mening som avses i artikel 3.1 i direktiv 2011/83, ska det påpekas att de avtalen hade ingåtts av samägarna själva och inte, såsom i det nationella målet, av den samägda egendomen, företrädd av förvaltaren.

31 Härav följer att det återstår att fastställa huruvida en nationell rättspraxis, såsom den från Corte suprema di cassazione (Högsta domstolen), vilken tolkar den lagstiftning som är avsedd att införliva direktiv 93/13 med nationell rätt på så sätt att de bestämmelser om skydd för konsumenter som den lagstiftningen innehåller även ska tillämpas på ett avtal som ingåtts av ett rättssubjekt, såsom en *condomino* enligt italiensk rätt, med en näringsidkare, åsidosätter syftet med konsumentskyddssystemet i unionen.

32 Det ska i detta sammanhang påpekas att medlemsstaterna enligt artikel 169.4 FEUF kan upprätthålla eller införa strängare konsumentskyddsåtgärder, förutsatt att de är förenliga med fördragen.

33 Enligt det tolfte skälet i direktiv 93/13 syftar direktivet endast till en partiell minimiharmonisering av den nationella lagstiftningen om oskäliga villkor genom att ge medlemsstaterna möjlighet att, med iakttagande av fördraget, ge konsumenterna ett bättre skydd genom strängare nationella bestämmelser än bestämmelserna i direktivet. Det följer vidare av artikel 8 i direktivet att medlemsstaterna, för att säkerställa bästa möjliga skydd för konsumenten, inom det område som omfattas av direktivet, får anta eller behålla strängare bestämmelser som är förenliga med fördraget.

34 Det anges dessutom i skäl 13 i direktiv 2011/83 att det, i enlighet med unionsrätten, faller inom medlemsstaternas behörighet att besluta huruvida bestämmelserna i detta direktiv ska tillämpas inom områden som inte omfattas av direktivets tillämpningsområde. Medlemsstaterna kan bland annat besluta att bestämmelserna i detta direktiv även ska tillämpas på fysiska eller juridiska personer som inte är konsumenter i den mening som avses i direktivet.

35 Det framgår av beslutet om hänskjutande att Corte suprema di cassazione (Högsta domstolen) har utvecklat en praxis som är avsedd att skydda konsumenten i större utsträckning genom att utöka tillämpningsområdet för det skydd som föreskrivs i direktiv 93/13 till att även omfatta ett rättssubjekt, såsom en *condomino* enligt italiensk rätt, som inte är en fysisk person enligt nationell rätt.

36 En sådan rättspraxis är förenlig med ändamålet att skydda konsumenterna som detta direktiv syftar till att uppnå (se, för ett liknande resonemang, dom av den 7 augusti 2018, Banco Santander och Escobedo Cortés, C-96/16 och C-94/17, EU:C:2018:643, punkt 69).

37 Härav följer att även om ett rättssubjekt, såsom en *condomino* enligt italiensk rätt, inte omfattas av begreppet konsument i den mening som avses i artikel 2 b i direktiv 93/13 kan medlemsstaterna tillämpa bestämmelser i det direktivet på områden som inte omfattas av dess tillämpningsområde (se, analogt, dom av den 12 juli 2012, SC Volksbank România, C-602/10, EU:C:2012:443, punkt 40), förutsatt att en sådan tolkning av de nationella domstolarna säkerställer att konsumenten får ett bättre skydd och inte strider mot bestämmelserna i fördragen.

38 Mot denna bakgrund ska frågan besvaras enligt följande. Artiklarna 1.1 och 2 b i direktiv 93/13 ska tolkas så, att de inte utgör hinder för nationell rättspraxis, enligt vilken den lagstiftning som är avsedd att införliva direktivet med nationell rätt tolkas på så sätt att de bestämmelser om skydd för konsumenter som den lagstiftningen innehåller även ska tillämpas på ett avtal som ingåtts av ett rättssubjekt, såsom en *condomino* enligt italiensk rätt, med en näringsidkare, trots att ett sådant rättssubjekt inte omfattas av direktivets tillämpningsområde.

Rättegångskostnader

39 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (första avdelningen) följande:

Artiklarna 1.1 och 2 b i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal ska tolkas så, att de inte utgör hinder för nationell rättspraxis, enligt vilken den lagstiftning som är avsedd att införliva direktivet med nationell rätt tolkas på så sätt att de bestämmelser om skydd för konsumenter som den lagstiftningen innehåller även ska tillämpas på ett avtal som ingåtts av ett rättssubjekt, såsom en *condomino* enligt italiensk rätt, med en näringsidkare, trots att ett sådant rättssubjekt inte omfattas av direktivets tillämpningsområde.

Underskrifter